

Marjeta Tivan

JAZ,
DEDO
IN WOLFY

»?«

VODNIK po notranjem in zunanjem svetu

»?«

»Ful kul, super, mega! Uhhhhh .....!«

»???«

»Preberite!«

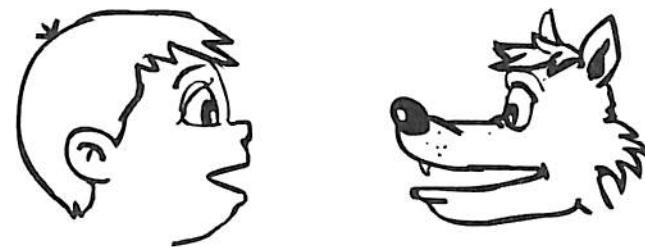

POSVETILO

Vsem dobrim ljudem.

Naj se prestavim. Sem Jernej, star 11 let. Moja mama je knjigovodkinja in moj ati je voznik tovornjaka. Imam tudi deda, ki je upokojen mizar in starejšega brata, Marka, ki hodi v prvi letnik srednje šole. Imamo hišo, velik vrt, psa Ringa in tri mačke. Dedo ima tudi čebele. Dedo obožuje živali in če bi bilo po njegovem (to se pravi, če bi mu mama dovolila), bi imeli pri hiši pravo kmetijo ali celo živalski vrt.

Najbolje se razumem z dedom, čeprav me mnogokrat spravi v kot s svojim filozofiranjem. Verjetno bom moral odrasti, da bom ugotovil, ali misli resno ali me enostavno vleče za nos. Odrasli imajo čisto svojo logiko, ki je večinoma skregana z mojo. Dedova logika pa je še posebej nelogično logična. Kako? No, lep primer je to, kar se je zgodilo tisti večer, ko nam je predstavil bratranca Wolfyja.

MOJEVOLJNI NE

Dedo predstavi bratranca Wolfyja

Tisti večer je Marko hotel po večerji skočiti čez cesto k Zvonetu po neko knjigo. Mama je ponorela, ker je nameraval iti ven kar brez bunde, čeprav je bilo zunaj pod ničlo.

»Zakaj mora biti vedno NE, kadar ti kaj rečem!?« se je razjezila.

Tedaj je dedo rekel nekaj nezaslišanega, da je mami kar sapo vzelo:

»Čisto samoumevno je, da reče ne.«

»Tebi se zdi samoumevno, da gre človek ven brez bunde pri pet pod ničlo?« je zajavkala mama, ki je verjetno videla, kako gre rakom žvižgat vsa njena veljava.

»Ne, meni se zdi samoumevno, da je *noče* obleči.«

Vsi smo ostali brez besed, z odprtimi usti, še najbolj pa je bil presečen Marko, ki ni pričakoval, da se bo dedo postavil na njegovo stran, čeprav je vedel, da nima prav.

»Razloži mi, prosim,« je rekla mama, »kakšna logika je to!«

»Zato, ker se vede, kot njegov bratranec Wolfy, in brani svoje gene,« je odgovoril dedo.

»Brani svoje gene!?« je ogorčeno vzklknila mama. »Tako, da gre v tem mrazu ven brez bunde? Ni boljšega načina, da njegovi geni dobijo pljučnico in gredo po hitrem postopku na drugi svet. ... In kdo je, če smem vprašati, ta bratranec Wolfy, ki si izmišlja take neumnosti? Da se mi ne družiš več z njim!« je odločno končala.

»Mlad volkec,« je rekel dedo.

Preden smo uspeli vprašati kaj več o Wolfyu, je ustrelil:

»Deset evrov tistemu od vaju, ki mi bo najhitreje narisal pravilen šesterokotnik.«

Marko, ki je že bil pri vratih, je zavrl z ročno, ko je slišal čarobne besede deset evrov. Bliskovito je odšel v najino sobo in se vrnil z ravnalom, s kotnikom, šestilom in praznimi listi papirja. Ko sva se usedla k mizi, mu je dedo zasegel vsa orodja in nama pustil samo papir in svinčnike.

»Ampak!« je skušal protestirati Marko.

A dedo je bil neomajen. »Prostoročno in oba pod enakimi pogoji!«

Začela sva se mučiti. Počeckala sva cel kup papirja, a tako moji kot Markovi šesterokotniki so enkrat viseli na eno, drugič na drugo stran.

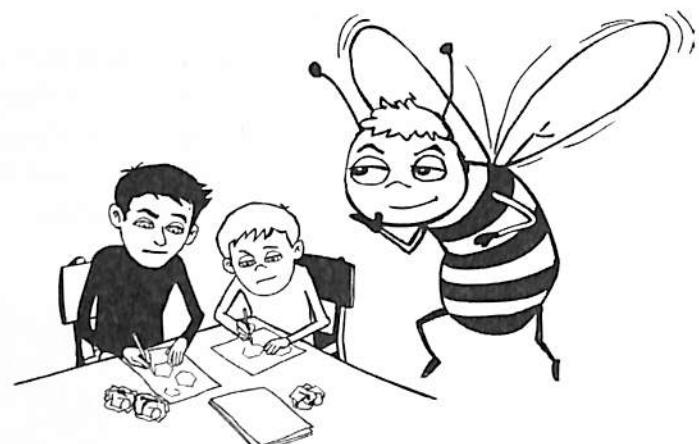
Naenkrat je dedo zgrabil ravnilo in nama zamahnil pred nosom, da sva kar odskočila. Priznam, da mi je kar sapo vzelo. Da bi naju dedo zaradi enega ušivega šesterokotnika tepel?! On, ki ni nikoli dvignil ne roke ne glasu nad naju, razen kakšne *fliske* po zadnji plati, ko sva bila še čisto majhna! Prestrašeno sva ga pogledala in presenečeno videla, da se nama hudomušno smeji. Globoko sem zajel sapo in tudi srce mi je začelo normalno biti, ko sem ugotovil, da se dedo nad najino zaprepadenostjo neskončno zabava. Počakal je, da sva prišla k sebi in nato porogljivo vprašal:

»No, genija, kaj je sedaj?

Niti šesterokotnika ne znata narisati? Kako to, da čebelica, ki nima možganov za bucikino glavo – da ne omenimo let matematike in geometrije, ki jih imata za seboj – le malo zapleše, se malo pokaka in napravi celice v satovju v pravilni šesterokotni oblik?«

Mama je nehala pomivati, ati je odložil dokumente, ki jih je preverjal, Marko je očitno pozabil na Zvoneta in knjigo in vsi smo se zazrli v deda v pričakovanju njegove razlage. Iz izkušenj smo namreč vedeli, da bo dedo že tisočletja znano dejstvo, da čebele delajo šesterokotne celice, razložil čisto po svoje.

»Mi zna kdo povedati, kdo je čebelico naučil narediti pravilen šesterokotnik brez šestila, kotnika in ravnila?«

Začel sem mozgati možgane, se ozrl po ostalih in videl, da so tudi oni v zadregi. Potem je Marko bleknil: »Ona pač to enostavno zna ...«

»Čestitam!« je glasno potrdil dedo, »pravilen odgovor.«

Marko ga je negotovo pogledal, ker ni bil prepričan, da se ne dela norca iz njega, kar je deda še dodatno zabavalo. Dedo je resno nadaljeval:

»Vsa živa bitja: živali, ljudje, tudi rastline – to se pravi njihova semena – se že rodijo z nekakšnim programom. To je tako ..., kot če bi telo bilo ohišje računalnika, možgani pa pomnilnik, v katerem so ob nakupu nameščeni določeni programi, tako da izvede določene operacije, ko pritisnete na določene tipke.

Že od nastanka življenja na Zemlji se živali in ljudje rodijo s programi, po katerih na primer vse čebelice že znajo delati satovje, vsi kosi že znajo narediti gnezdo in vsi pajki že znajo splesti mrežo, čeprav jih tega ni nihče učil. Ti programi, s katerimi se živa bitja že rodijo, so **nagoni**.

Obstaja pa program, ki je popolnoma enak za vse. Po tem programu sta vidva fanta nagonsko odskočila, kot bi odskočili kobilica, volvec Wolfy, pa tudi dinozaver in vse živali pred njim. Odskočiti v primeru nevarnosti je ena od funkcij v tem prastarem programu.

Imenujmo ga **OSNOVNI PROGRAM**. Po tem programu vsa bitja delujejo kot roboti, neodvisno od svoje volje. Ta program ima vse funkcije, ki omogočajo vsem živim bitjem, da dosežejo to, kar jim zakoni narave narekujejo: preživeti in prenesti svoje gene na čim več potomcev. Da bi to dosegla, morajo ..., morajo slediti tem glavnim nagonom:

- ▶ **PREMAGATI** – vse, ki hočejo njih pojesti; vse, ki jih ona hočejo pojesti in vse, ki jim želijo ukrasti hrano, življenjski prostor ali spolnega druga/družico. To je **nagon preživetja**;
- ▶ **NADVLADOVATI IN PREVLADOVATI** – se pravi biti *ta glavni*. Letisti, ki prevladuje, nadvladuje in obvladuje, ima prednost pri hrani, pri boljšem zaklonišču in pri spolnem drugu/družici. Premagati in prevladovati pomeni **samouveljavitev**;
- ▶ **POSEDOVATI** – tu je predvsem važen življenjski prostor, ki je vir hrane, vode in zaklonišč;
- ▶ **RAZMNOŽEVATI** – ko si bitja zagotovijo vse to, imajo najboljše možnosti, da se bodo lahko razmnoževala in prenesla svoje gene na čim več potomcev.«

Dedo je utihnil in potem s poudarkom rekel: »Živalim to uspe le na en način: tako da rečejo odločen – imenujmo ga **MOJEVOLJNI NE**.

- NE tistemu, ki jih hoče pojesti;
- NE bežečemu plenu, katerega hočejo one pojesti;
- NE tistemu, ki jim hoče ukrasti hrano;
- NE tistemu, ki jim hoče prevzeti življenjski prostor;
- NE tistemu, ki jih hoče izriniti iz najbolj varnega, toplega in udobnega zavetišča;
- NE tistemu, ki jim hoče prevzeti spolnega druga/družico.

Življenje živali je en sam stalen in odločen NE, s katerim se borijo proti volji drugih. Volja drugih namreč ni **nikoli** koristna njim samim. Upreti se **tuji volji**, pomeni obvladovati okolje in sam odločati o svojem življenju. To je **NE samouveljavitev**, s katerim se braniš pred nagoni premagovanja, nadvladovanja, posedovanja in razmnoževanja drugih; hkrati pa iste nagone **uveljavljaš sam**.

Prvič smo slišali za mojevoljni ne. Meni je bil kar všeč. Upal sem, da bo dedo povedal nekaj, zaradi česar ga bom lahko čim večkrat uporabljal. Dedo je nadaljeval:

»Saj se spomnite, kako ste leteli gledat mladičke sosedove Pikice. Kaj ste videli? Komaj so se skotili, so se mladi psički že prerivali za najbolj mlečen sesek in najbolj topel kotiček pri mamici. Komaj so se rodili, so že uveljavljali svoj mojevoljni ne – ne mi prevzeti mojega seska, ne me odrivati iz mojega udobnega kotička.

Delajo isto kot vidva, fanta, ko se kar naprej prerivata in za nekaj kregata. ... No, fanta, kateri je bil vajin prvi mojevoljni ne?«

Z Markom sva se spogledala in nato pogledala mamo in atija. Onadva bi morala najbolje vedeti.

Tudi mama in ati sta se spogledala, potem pa skoraj enoglasno vzkliknila:

»Joj, kdo se bo spomnil, kateri je bil prvi! Saj drugega kot ne sploh ne znata reči!«

»Spomnите se na Pikine mladičke in njene seske! Prvi mojevoljni ne, ki sta ga fanta izrazila še preden sta znala reči ne, je bil: 'Tega ne bom jedel!'«

Nekaj mi pri tem ni šlo v račun. Mladički so rekli ne, da bi jedli, midva pa sva rekla ne, da ne bi jedla. Nekaj je bilo v tej logiki narobe. Pogledal sem po ostalih in ugotovil, da so tudi oni zbegani. Zatem sem pogledal deda, ki se je še bolj hudomušno muzal in se očitno zabaval nad tem, da nas je spravil v mrtvi kot. Še malo je počakal, da bi videl, če se je komu posvetilo, potem je razložil:

»Fanta nista rekla ne hrani, temveč tuji volji. Ena od funkcij v osnovnem programu fantov predvideva odločen upor tuji volji. Ko sta se rodila, nista vedela, da sta med ljudmi, temveč sta mislila, da sta v gozdu. V živalskem svetu je namreč tuja volja vedno škodljiva in nevarna. Pri človeku pa je drugače. Deli se na tujo voljo, ki je škodljiva, in tujo voljo, ki je koristna. Kot dojenčka seveda nista mogla razumeti razlike. Nagonsko sta se uprla mamini – to se pravi tuji volji – ko vama je z žlico dajala v usta do tistega dne vajino najljubšo papico. Pokazala sta, da imata tudi vidva svojo voljo.«

Kako sem bil ponosen, da sem že kot dojenček imel svojo voljo! Toda kaj, ko jo smem tako malokdaj uveljavljati! Vedno je kakšen drugi NE močnejši od mojega.

»Znati reči odločen NE je predpogoj za preživetje in uspeh v življenju. Mojevoljni ne je nekakšen program, ki samodejno odbija vsako tujo voljo. Ker pa je to osnovni program, ki ga imata tako kobilica kot volvec Wolfy, a imeli so ga tudi dinozavri in trilobiti pred njimi, ga

mora človek posodobiti, kajti on se je razvijal drugače kot živali. Prav tako kot posodabljata programe na vajinem računalniku. **Človek je nekaj drugega.** Namestiti si morata nekakšen protivirusni program, ki bo ločil tuje volje, ki so za vaju dobre, od tistih, ki so škodljive.

Od vseh živih bitij, ki so v milijonih let živila na Zemlji, je edino človek sposoben sam posodabljati svoj osnovni program. Kajti on ima nekaj, česar nima in ni imelo nobeno živo bitje v zgodovini Zemlje: ima zavest, se pravi, da se popolnoma zaveda samega sebe; ima svobodno voljo, ki lahko deluje mimo osnovnega programa; ima sposobnost ločiti dobro od zlega in ... izjemno pamet, ki mu omogoča, da to posodabljanje kar najbolj uspešno izvede,« je zelo resno končal dedo.

Nato se je nasmehnil in rekel:

»Tako, fanta, sedaj se odločita, ali bosta delovala po **preddinosa-vrskem** ali po **sodobnem** programu. To ni težko. Preden rečeta NE, morata enostavno preveriti, kdaj je tuja volja vajinih staršev in drugih ljudi v vajino korist in kdaj v škodo. Za to imata na razpolago **vesoljno-mogočno pamet**. Samo odločiti se morata: ali se bosta samodejno, kot robota, upirala vsemu po dolgem in počez in se borila proti celiemu svetu; ali bosta postala upornika brez razloga in po nepotrebnem zapravljala sile in čas – ne samo svojih, temveč tudi vseh ostalih – ali pa bosta rekla odločen NE dinozavru v sebi ter čas, sile in pamet uporabila bolj koristno.

Z mojevoljnim ne-jem se človek postavi zase, za svoje pravice in se bori proti vsem, ki ga hočejo izkoristiti in ponižati – ne pa kar vsemu počez.«

Dedo se je ustavil in potem s poudarkom rekel:

»Največja in najbolj odločilna bitka, ki jo človek bije, je bitka z živaljo v sebi. Obstajata namreč **človeški človek** in **živalski človek**.«

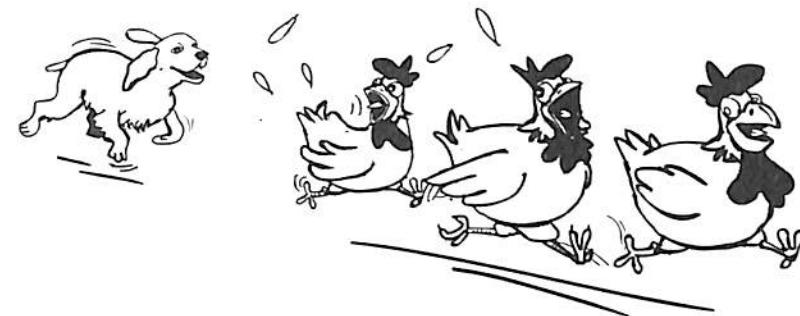
»Kakšna je razlika?« sem vprašal.

»Naj to razložim tako, da boš lažje razumel. ... Kaj je naredil naš Ringo, ko je bil še čisto majhen, ko je zagledal kakšno Ančkino kokoš?«

»Hotel jo je ujeti,« sem odgovoril.

»In ti si mu pri tem pomagal, kajne? Preveril si, če je Ančka doma, svetoval si mu, naj teče levo, naj pazi desno in naj kuro spravi v kot, da jo bo lažje ujel, kajne?« je zelo resno vprašal dedo.

Seveda smo se samo nasmehnili ob spominu na vreščeče kure, frčeče perje in muko, s katero smo Ringa odvadili loviti kure.

»Ringo je samo sledil svojemu nagonu in s tem plenu. Šele ti si mu dokazal, da mu ni treba loviti kur, da bi se najedel. Prav tako si ga odvadil krasti s tvojega krožnika, kot je med volkovi sicer navada. ... Sedaj si predstavljam, da bi bila Ringo in ti združena v enem bitju. Vistem bitju bi se en del vedel, čutil in mislil kot pes, drugi del pa kot človek.«

»Bi to bitje imelo obliko psa ali človeka?« je vprašal Marko. »Bi Jernej migel z repom?«

Zasmejali smo se, a dedo je nemoteno nadaljeval:

»Kar norca se delaj! Ti imaš 97 odstotkov DNK enakih tistim, ki jih imajo opice. Ostali trije odstotki se nanašajo na obliko telesa, barvo, poraščenost – kar sploh ni pomembno. Mogoče je samo odstotek ali manj bistvene razlike, ki pomeni razum, govor, zavest, domisljijo, inovativnost, sočutje. In ta **vesoljnočudežen odstotek** naredi to, da smo ljudje na Zemlji in mogoče v vesolju edina bitja, ki so drugačna. ... A vrnimo se k temu čudnemu bitju, ki sploh ni čudno, saj smo to dejansko mi vsi – **vsi ljudje**.«

Premolknil je in nato zelo resno nadaljeval: »Vsak človek hoče nagonsko premagovati, nadvladovati, posedovati in se razmnoževati. Človeški del ima dve možnosti:

- ▶ Lahko živalskemu delu svetuje, kako najbolje narediti tisto, kar mu narekujejo nagoni. V tem primeru je tisti vesoljnočudežni genski odstotek **pomočnik nagonom**. Tak človek je **živalski človek**. Ima človeški razum in sposobnost govora, a se vede kot žival – predvsem sledi svojim nagonom in razum uporablja samo zato, da bolje izpolni tisto, kar mu narekujejo nagoni. Imenujmo ga **wolfič**.
  - ▶ **Človeški človek** pa najprej uporabi razum, da ugotovi, če je nagon, ki mu nekaj narekuje, dober ali slab. V tem primeru je človeški del **gospodar nagonov**. Imenujmo ga **človečnik**.

Tako, fanta, odločiti se morata, ali ostaneta wolfiča ali postaneta človečnika. To je kar težka naloga. Prava bitka, saj živalca v vaju hoče delati eno, mi vsi pa od vaju zahtevamo, da delata drugače. Vsakič, ko bosta v tej bitki zmagala, morata biti nase zelo ponosna, kajti vsaka zmaga ne bo spremenila le vajinega življenja, temveč tudi življenje drugih.«

Dedo nam je dal čas, da smo lahko to, kar nam je povedal, shranili v spomin. Potem je vprašal:

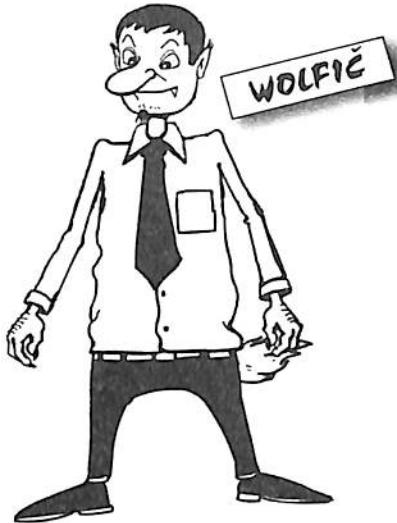
»In kateri je bil drugi mojevoljni ne, ki sta ga fanta izrazila?«

Spet sva z Markom pogledala mamo in atija – a tudi onadva si nista upala reči ničesar.

»Prav gotovo vesta,« se je dedo obrnil k najinima staršema, »da je bilo to takrat, ko naenkrat nista več hotela v naročje sosedam ali sorodnikom in nista več hotela z rokico pozdraviti pa-pa.«

»Res je!« je vzklíknila mama, »kar naenkrat sta se začela bati vseh ljudi, ki niso bili iz naše družine. Ampak zakaj?«

»Prvi mojevoljni ne – to, da ne bo jedel – je nelogičen mojevoljni ne. Drugi pa je logičen, čeprav neumesten. Ko so mladički še čisto majceni, gredo h komur koli, ker iščejo nekoga, ki bi jih ljubil in zanje skrbel.

Ko so enkrat gotovi, da so skrbnika našli, tedaj se začnejo vsem tujcem izogibati. Za živalco predstavlja vsak tuj osebek morebitno nevarnost, zato se mu mora upreti z mojevoljnim ne-jem. To sta fantiča tudi naredila, ker nista vedela, da tisti ljudje niso imeli zlobnih namenov. Za pravilne mojevoljne ne-je so torej bistveni **podatki, informacije**,« je s poudarkom končal dedo in nato vzel časopis v roke.

Za trenutek smo obsedeli, vsak zamišljen v to, kar nam je dedo povedal. Nato je Marko vstal, si oblekel bundo in odšel k Zvonetu. Na poti v svojo sobo sem slišal atija, ki je vprašal:

»Kakšna revolucionarna psihologija je zdaj to?«

»Prav nič ni revolucionarna,« je odgovoril dedo. »Stara je najmanj nekaj tisoč let. Ali nista bila prav Adam in Eva tista, ki sta rekla prvi uporniški mojevoljni ne?«

»In bila izgnana iz raja,« je rekla mama in potem so se vsi zasmajali, ampak tako, kot da ne bi bilo smešno.

Res moram ugotoviti, kaj sta ta dva ušpičila

Spravil sem se nad računske vaje, kajti sumil sem, da nas bo gospa *Matika* kmalu presenetila s kakšno kontrolko. Na televiziji so namreč govorili o politiki, ki me ni prav nič zanimala. Potem sem slišal, da se je Marko vrnil in da se pogovarjajo. Pridružil sem se jim v upanju, da kontrolke ne bo tako kmalu.

Dedo je spet razlagal: »Ste kdaj pomislili, da imamo usta in dvoje oči kot kobilice in da se pravzaprav ne razlikujemo veliko od drugih živih bitij na Zemlji. Če nas nekaj presenetí, odskočimo kot bolha, ki je vendar eno najbolj prvobitnih bitij. Pomislite, kako smo šele podobni volku, ki ima samo malo drugačno obliko telesa, kot jo imamo mi.«

»Pamet pa precej drugačno,« je strokovno pripomnil Marko.

»Ti si pravkar dokazal, da to ni tako,« ga je zavrnil dedo. »Volkec Wolfy bi namreč izbral toplo bundo, če bi le mogel.«

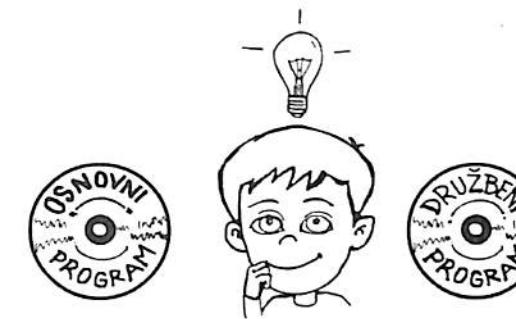
Marku so se takoj povesila ušesa.

»Naj vam razložim, kako deluje človeška pamet. Deluje nekako na treh ravneh.

- ▶ **Prva raven so nagoni.** Je nekaj, kar vsako bitje dobi ob rojstvu. To je že omenjeni **osnovni program**, ki vključuje glavne nagone: **premagati, nadvladovati, posedovati in razmnoževati se**, kot tudi sklop vseh dejanj, ki jih mora neko bitje opraviti, da se ohrani pri življenju in da z razmnoževanjem prenese svoje gene na potomstvo. Ne vašemu bratrancu Wolfju ne vam ni ob rojstvu nihče povedal, da morate jesti, če ste lačni, da se morate skriti, če je nevarno. To naredimo vsi nagonsko.
- ▶ **Druga raven je ...**, imenujmo jo **družbeni program**. Sem spadajo vsa **pravila, zakoni, navade, običaji in znanja**, po katerih deluje družba in pričakuje, da se bo po njih ravnal vsak njen član. To so v bistvu informacije, znanje ... – vse, česar se živa bitja naučijo. Družbeni odnosi med živalmi so v glavnem določeni v osnovnem programu. Med ljudmi pa se s časom spreminja – zato uporabljajo v različnih krajih in različnih obdobjih različne družbene programe. To so skupni programi, ki veljajo za določene skupine, ne pa za vse; prav tako kot imajo knjigovodje eno vrsto računalniških programov, a statistični uradi drugo. Tako v Angliji vozijo po levi, a pri nas po desni. V starih časih so bili tudi ljudje lastnina – kot drevo ali vol – in so jih lahko tudi kupovali in prodajali. Sedaj pa ne več.
- ▶ **Tretja raven je logika**, to je zmožnost, da podatke povežeš, jih začiniš z lastnimi izkušnjami in s tistim, česar si se naučil od drugih. To pomeni, da do zaključkov ali odločitev ne prideš nagonsko, temveč z logičnim razmišljanjem. Le z logiko lahko ugotoviš, če je tisto, kar ti narekuje nagon ali kar od tebe zahteva družba, prav ali ne. Pri živalih je ta sposobnost zelo majhna, pri človeku pa je po zaslugi tistega vesoljnočudežnega odstotka ogromna. Na žalost jo uporablja zelo malo ali celo napačno.

Poglejmo, zakaj Marko ni hotel obleči bunde, čeprav je bilo danes zunaj zelo mraz.

Ubogal je samo svoj nagon, upreti se tuji volji, namesto da bi uporabil logiko. Z njeno pomočjo bi povezal dejstvo nizke temperature, vedenje o nastanku bolezni in dejstvo, da poseduje bundo. Prišel bi do logičnega zaključka, da je najbolj pametno, da se zaščiti pred mrazom in s tem ubrani pred boleznijo edino telo, ki ga ima. Upornik brez razloga pač.«

Vsi smo se ozrli k Marku, on pa od zadrege ni vedel, kam bi pogledal. Dedo ga je takoj rešil:

- »Povej, Jernej, koliko psičkov je spomladi povrgla sosedova Pikica!«
- »Pet,« sem odgovoril.
- »In koliko jih je še živih?«
- »Dva.«
- »Kaj se je zgodilo z ostalimi tremi?«

»Eden je še čisto majčken zlezel iz gnezda in ga je sosedov Tarzan raztrgal; drugi je poleti pognil, ker je bil šibak in je zbolel; a tretjega so včeraj povozili.«

»Vidite, **narava je zelo kruto izbirčna**. Narava ni demokratična. Dovoli, da ostanejo živi in da na svoje potomce prenašajo svoje odlične gene samo najbolj sposobni, močni in zdravi osebki.

Ko so osebki zelo mladi, tedaj je, po eni strani, njihovo preživetje odvisno od sposobnosti njihove matere – to je od odličnosti njenih genov – da jih hrani, brani in greje. Po drugi strani pa je odvisno tudi od njihove ubogljivosti – to je, da jo ubogajo, ko jim svetujo, naj jedo, naj bodo tiho, naj se ne oddaljujejo od gnezda. Pazite, živali svetujojo, ne ukazujejo! Ko so osebki še zelo majhni, morajo predvsem reči DA takim nasvetom. Prvi mladiček ni upošteval Pikinega nasveta. Zlezel je iz gnezda in njegovi geni – geni neubogljivosti – so za vekomaj izginili iz vesolja.

Ko pa osebki postanejo mladostniki, je preživetje njihovih genov odvisno od tega, da v večini primerov starejših ne ubogajo – da rečejo NE. Dokler so mladički, se njihova mati pa tudi celo krdelo trudijo, da

bi ostali živi. A ko dosežejo starost, ko začenjajo postajati samostojni in lahko z razmnoževanjem prenesejo svoje gene na potomstvo, tedaj **narava opravi izbor**. Ne krdelo ne narava si ne moreta privoščiti šibkih in neumnih osebkov. Mladostništvo je čas za **življenjski sprejemni izpit**, s katerim mora osebek dokazati, da se je sposoben boriti za preživetje.

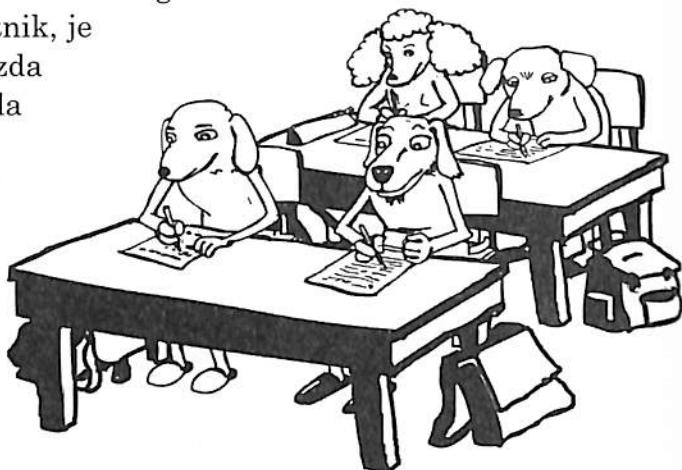
Kot mladiček mora delati to, kar mu drugi svetujejo. Ko pa postane mladostnik, je vse drugače. Mati ga vrže iz gnezda in ga odganja, da bi lahko odgojila naslednje leglo; bratje in sestre, celo njegovi starši, ga odganjajo od hrane, ker se hočejo sami čim bolj najesti; vsi ga odrivajo iz najbolj varnega in toplega zavetišča; sovražne živali ga hočejo spremeni v svoje kosilo. Samo tisti živalski mladostnik, ki se upre vsem tem tujim voljam, se pravi reče odločen **NE**, prezivi in prenese svoje gene na naslednje rodove.

So pa tudi prilike, ko mora mladostnik reči **DA**:

- DA, skril se bom, ko stražar opozori na nevarnost.
- DA, sodeloval bom pri iskanju hrane in pri obrambi življenjskega prostora, da se tega naučim.
- DA, sledil bom klicu vodje krdela, da se ne izgubim.

Drugi Pikan mladiček tega očitno ni zmogel, ni si priboril dovolj hrane in je oslabel. Človek pa je nekaj drugega. Starši še dolgo po mladostništvu skrbijo za gene, ki so jih dali svojim otrokom. In ti otroci bodo lahko preživeli in prenesli svoje gene na svoje otroke le, če bodo uporabili logiko in če bodo znali z njo nadzorovati svoje nagone. Se pravi ..., če bodo sposobni logično ugotovili, kdaj je treba reči DA in kdaj NE. Marko je čisto nagonsko rekel NE, čeprav je bila mamina volja v njegovo korist.«

»Dedo, zakaj pa je umrl tretji mladiček?« sem vprašal.

»Za to je lahko več vzrokov. Mogoče je bil gluhi in ni slišal avtomobil. Mogoče ni bil dovolj gibčen ali hiter, da bi se mu umaknil, ali pa se je s tačko kam zapletel in ni mogel pravočasno odskočiti. Mogoče je bil tako zatopljen v raziskovanje novega okolja, ali pa ga je zmotila kakšna mačka ali druga žival, da ni opazil nevarnosti. Mogoče enostavno ni ubogal svojega nagona in ni odskočil, ko se mu je nekaj velikega približevalo. Kot vidiš, je bilo njegovo življenje odvisno od kakovosti njegovega telesa, od kakovosti njegovih nagonov in od okoliščin, a večinoma je bilo odvisno od njegove pameti.«

»Oj dedo, tvoja matematika pa ni dobra! Ena četrtina še ni večina!« sem vzkliknil.

»Na katero četrtino misliš?«

»Na to, da je bil nepazljiv. Gluhost in počasnost nista bili odvisni od njegove pameti, a s tačko bi se lahko zapletel po nesreči.«

»Ne, dragec, če si gluhi in počasen, moraš biti še posebno previden. Paziti moraš tudi, kod stopaš in tudi nagon je treba včasih ubogati.«

»Kaj, če ga je nekdo nalašč povozil?«

»To bi bila pa popolna odsotnost pameti!« je odločno rekel dedo in zaključil razlagi.

A mene je še vedno nekaj mučilo. In ko smo se odpravljali spat, sem šel do deda in ga vprašal: »Dedo, kaj vi skrbite za naju samo zato, da bi ohranili svoje gene?«

Dedo me je nekam prestrašeno pogledal in vzkliknil: »Ljubi mojo otrok!«

Potem je ustrelil vprašanje: »Ti skrbiš za našega Ringa. Ali bi bil žalosten, če bi umrl?«

Kar stisnilo me je pri srcu. Da bi naš Ringo umrl!!!

»Ali mi lahko razložiš, kaj ima pes opraviti s preživetjem tvojih genov?« je vprašal dedo.

Jaz pa sploh nisem mogel misliti na svoje gene. Preveč sem bil žalosten ob misli, da bi moj ljubi kuža umrl.

Ko je dedo videl, kako sem pretresen, me je močno stisnil k sebi in rekel: »Dečko, pozabljaš na najbolj važno stvar na svetu – **ljubezen**. Ljubezen je tista, ki vse ustvarja in vse ohranja. Upam, da je boš dosti dobil in da je boš še več dal. Kajti to je edini smisel našega življenja.«

NESREČNI WOLFY

Čez nekaj dni sem se spet srečal z bratrcem Wolfjem. Domov sem prišel ves besen. Vrgel sem nahrbtnik na kavč in šel brskat po omaricah, da bi se s čim dobrim malo potolažil. Dedo, ki mi je pogreval kosilo, je že hotel zaropotati. Ko pa je videl, kakšne volje sem, mi je pred nosom zaprl vratca omarice, me poslal sedet za mizo in se tudi sam usedel. Potem me je pobaral:

»Kaj je narobe, fant? Si zamočil šolsko nalogo iz računstva?«

Tedaj je vstopil tudi brat. Ko je slišal besedi *zamočiti* in *šolska naloga*, se je škodoželjno nasmehnil:

»So te zakoličili, a?«

»Ne,« sem zakričal. »Nalogo sem pisal štirko!«

»Čestitam. Zakaj se pa potem kujaš?« je hotel vedeti dedo.

»Peter mi je razbil ta mali računalnik.«

»Si prepričan, da je to storil namenoma?«

»Seveda! Naredil se je, kot da se je spotaknil, ga zbil z moje klopi in nato še pohodil.«

»To je res hudo. In zakaj naj bi to naredil? Si se mu zameril?«

»Ja, pa še kako! On je nalogo pisal cvek! Čeprav sem se včeraj cel popoldan mučil, da bi mu v glavo vbil vsaj ta glavne stvari.«

»Ubogi Peter!«

»Ubogi Peter!? Nič se ne uči, zabit je kot kol, razbije mi računalnik, ti pa praviš ubogi Peter.«

Kot sem vam že povedal, ima naš dedo res čudno logiko. Ampak potem pride vedno na plan z, po njegovem seveda, logično razlago.

»Si kdaj pomislil, da hudobije počno samo nesrečni ljudje? Tisti seveda, ki se vedejo kot tvoj bratranec Wolfy.«

»Težko si predstavljam, da bi nek volk razbijal računalnike,« je rekel brat.

»Tega ne,« je odvrnil dedo in mu strmo pogledal v oči. »Verjetno pa bi se ob tuji nesreči prav tako naslajal, kot si se ti, ko si mislil, da je Jernej dobil cvek v računstvu.«

Brat je v zadregi povesil oči.

»Vidita, fanta, sreča Wolfya, se pravi živali, je skoraj vedno odvisna od nesreče nekoga drugega. Ali ubije žival, če hoče jesti; ali uide živali, ki jo je hotela pojesti – ta seveda ostane lačna; ali izrine drugo žival iz toplega dela brloga; ali sodrugu izmakne kos mesa.

Človek je nekaj drugega. Ima neskončno veliko stvari, ki ga lahko osrečijo: lepota, umetnost, zanimiva knjiga, glasba, opazovanje narave, pomoč ljudem, ki so v stiski, vera, šport in ...« Tu naju je pomenljivo pogledal in s poudarkom nadaljeval: »... celo delo in učenje. Vse vesolje mu nudi neskončno število užitkov. Lep cvet, prijazen pozdrav znanca, zvezdnato nebo, dober film.«

Potem se je ozrl proti meni: »Se spomniš, Jernej, kako sem poleti rešil martinčka iz zalivalke? No, to mi je zadostovalo, da sem bil srečen prav cel dan. In kako sva se včeraj zabavala, ko sva se valjala po snegu?«

Da, tudi takih stvari je zmožen moj dedo. Kakšen krat se mi zdi še bolj otročji od mene. Ampak zabavava se pa f... enkratno.

Dedo je nadaljeval: »Da, koliko je zabav, ki ne škodijo nikomur in ničemur. So pa tudi take, ki celo drugim koristijo.

Živali ne uživajo v tem, to nas loči od njih. Živali ne vedo, kaj je prava sreča. Poznajo le tri čustva: strah, da jih bodo pojedli; skrb, ali

bodo jedle, in ali se jim bo uspelo razmnožiti; ter zadovoljstvo, da so: nekoga podredile, nekoga pojedle, si priborile toplo ležišče in da njihovo krdelo ni izgubilo nobenega člana. Nekaj podobnega, kot je naš adrenalinski občutek sreče, občutijo le, kadar uidejo plenilcu, kadar uspejo po napornem lovnu upleniti kosilo in kadar jim uspe premagati nasprotnika v tekmi za življenjski prostor in razmnoževalnega druga/družico. Če dobro pomislita, je njihov občutek sreče ali zadovoljstva **vedno odvisen od nesreče drugega bitja**.

No, noben človek noče biti nesrečen. Vsak skuša biti čim bolj srečen in prav vsak se za to trudi na svoj način. Nesrečen človečnik ima v celiem vesolju milijarde in milijarde stvari, ki ga lahko osrečijo. Nesrečen wolfič pa najde svojo srečo samo v tem, da onesreči nekoga – ali človeka ali žival ali stvar. Tak človek bi se naslajal,

»Si že pozabil? Čim bolj uspešno premagati, nadvladati, posedovati in se razmnoževati. Če hoče wolfič to doseči, mora biti nesočuten, nepravičen, nerazumevajoč, neusmiljen, zahrbten.«

Dedo je premolknil in potem vprašal: »Ali sedaj razumete, zakaj iskanje sreče prinaša skoraj vedno samo nesrečo? Ker so ljudje samo telesa, ki iščejo užitke. Pozablja, da so čudeži v vesolju z vesoljnočudežno pametjo, s katero bi lahko prišli do prave sreče.«

Ati je vstal od mize in rekel: »Res, včasih me je sram, da sem človek.« Nato je pobožal Ringca, ki je stekel k njemu, in dodal: »Še sreča, da so še tako dobra bitja na svetu.«

Bil je čas za posteljo. Čisto sem pozabil na televizijo. A včasih je dedo boljši od nje.

ALI SEM LEP?

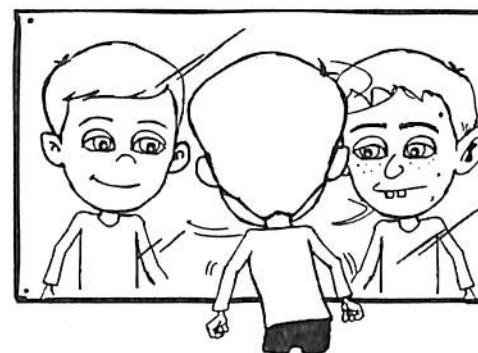
Tisti dan sem se učil pri mizi v jedilnem kotu, a mama je v dnevni sobi nekaj krpala. Potem sta prišli soseda Ančka in Maja. Maja je šla takoj v najino sobo k Marku po neke vaje, mama in Ančka pa sta začeli klepetati.

Mama je rekla: »Joj, kako lepa punca je *ratala* ta tvoja Maja!«

»Oh, ne mi govorit!« je odgovorila Ančka. »Pa ji poskušaj to dopovedati. Na sebi vidi vse narobe: da je nos prevelik, da so oči premajhne, da ima prekratke noge in, seveda, da je predebela. Cele dneve je pred ogledalom in se *štima* in se barva in stalno hoče imeti nekaj novega za obleči!«

»Verjetno se je zaljubila,« je pripomnila mama.

»Verjetno res,« je dejala soseda, »in to me skrbi. Zadnjič sem slišala, kako se je z Mojco pogovarjala o nekem Borutu, pa me je kar zaskrbelo, da ni to Jožetov fant. Res je lep kot grški bog, a je slab v šoli in celo to pravijo, da se je zadrogiral. Zakaj punce vedno letajo za lumpi? Če ji pa kar koli rečeš, je že ogenj v strehi. Da bi se le ne spravila v nesrečo,« je zaskrbljeno končala soseda.

»No, no, Maja je kar pametna punca ... Upajmo, da ne bo nič hudega.« Potem je nadaljevala, verjetno zato, da bi sosedo zamotila z nečim drugim.

»Ko si že omenila obleke, ali veš, da ima Janka razprodajo. Kar 50 % popusta. Sem si malo ogledala in ...«

Njun pogovor me je začel motiti pri učenju, zato sem se preselil v dedovo delavnico. Na hodniku sem se ustavil pred ogledalom, da bi videl, če sem lep. Gledal sem in gledal, a mi ni bilo čisto jasno.

V delavnici je dedo spet nekaj popravljal. Nekaj časa sem se skušal učiti, potem sem le vprašal:

»Dedo, ali je Maja lepa?«

Dedo je raztreseno odgovoril: »Maja je prav čedna punca.«

»Ampak, dedo, jaz hočem vedeti, če je lepa!«

Dedo se je ustavil in po premisleku rekel: »Kot sem dejal, je Maja čedna punca, le da bi morala prižgati *lučko*.«

»Kakšno lučko vendar, saj ni svetilka!« sem vzklknil.

je namen. Hudo je samo, če namenoma storиш slabo, ali če namenoma ne narediš kaj dobrega. Ljudje tekmujejo v tisoč stvareh ... na koncu je važno le to, **koliko slabega nisi naredil in koliko dobrega si naredil.**«

Po premisleku je še dodal: »Vseeno se potrudi, kajti navsezadnje boš moral tekmovati za vsakdanji kruh z vsemi šestimi milijardami ljudi.«

»Zakaj si dal na prvo mesto to, da ne narediš kaj slabega? Ali ni bolj važno, da narediš nekaj dobrega?«

»Seveda, dobro je boljše od slabega. A če dobro premisliš, bi veliko dobrega sploh ne bilo treba delati, če ne bi nekdo prej napravil nekaj slabega.

Če organizirate čistilno akcijo bregov reke, je to potrebno zato, ker je tam nekdo odmetaval smeti. Če ti pomagaš svojemu invalidnemu sošolcu, je to potrebno zato, ker ga je nek norec povozil. Da narediš dobro, so mnogokrat potrebeni moč, denar, čas; za to, da ne narediš slabega, pa ne potrebuješ prav ničesar.

Začni s tem, da ne narediš nekaj slabega. Če ti potem vsak dan uspe narediti še nekaj dobrega, si na dobrì poti. Samo zjutraj pohiti v kopalnici, prijazno pozdravi sosedo, ne pusti na mizi drobtin, ki tako razjezijo mamo. Veš, dosti dobrih del lahko narediš celo brez truda in stroškov. Sošolcu lahko poveš za dobro knjigo z vajami; soseda lahko opozoriš, da je cesta zaprta in mu s tem prihraniš del poti; že to, da greš hitro čez prehod za pešce in se ne vlečeš kot megla, je dobro dejanje. Vozniku prihraniš par dragocenih sekund, a tebi ni treba vdihovati izpuhov. Brez hudobije bi svet ne bil dosti boljši. Svet potrebuje dobroto, velikodušnost, širokogrudnost, solidarnost. Predvsem pa se moraš držati samo nekaj zlatih pravil.

ZLATA PRAVILA

»Zavedaj se, da je vsak človek enkraten in edinstven in da imajo vsi enake pravice. Temu pravimo pravičnost.«

»Se pravi, da smo vsi enaki?«

»O, to pa ne. Fičo in mercedes nista enaka, vendar imata oba pravico, da se imenujeta avtomobil in da vozita po cesti. Mercedes s slabimi zavorami pa te pravice nima, čeprav je boljši avto od starega, a vzdrževanje fička. Kajti ni pravic brez dolžnosti.«

»Ne storì drugemu tega, česar ne želiš, da drugi storijo tebi. To je spoštovanje. Ljubi in imej rad.«

»Hočeš reči, da moram imeti dosti punc?«

»No, ne samo punc – in upam, da jih ne bo dosti. Ljubi ljudi, živali, stvari, naravo, delo, umetnost, znanje. Saj se spomniš – ljubezen je tista, ki vse ustvarja in vse ohranja. In še zadnje pravilo.

Zapomni si, da se vsak človek rodi svoboden, ker sta mu bila dana zavest in vest. Zavedaj se, da je svoboda največja vrednota in da je nima nihče nikomur pravice omejevati.«

»Ali to pomeni, da lahko vsak dela, kar hoče?« sem ga z upanjem vprašal.

»O, ne! To bi bila anarhija.«

Kakšna čudna beseda! »Kaj pa je to **anarhija?**«

»To je takrat, ko vsakdo res dela kar hoče, ne oziraje se na druge – brez upoštevanja naštetih pravil. Anarhija je v džungli, kjer so vsi svobodni, da delajo, kar hočejo, a kjer zmagujejo le wolfiči. Nasprotje od anarhije je demokracija: to je takrat, ko vsi upoštevajo pravilo, da se tvoja svoboda oz. pravica konča tam, kjer se začne svoboda oz. pravica drugega. Temu pravimo enakopravnost. To urejamo z družbenim programom, zato se tistem, ki ne radi upoštevajo pravil, demokracija zdi kot diktatura.«

»Ampak, kako naj vem, kje se moja svoboda konča?«

»Enostavno. Ti lahko kričiš, kolikor hočeš, a tvoj glas ne sme priti do ušes tistega, ki ima pravico do tišine. Ti se lahko vržeš z nebotičnika, vendar pri tem ne smeš umazati pločnika pod njim, ker je last vseh meščanov, a njihova pravica je, da je pločnik čist. Kadar pa dvomiš,

je **postavljanje** tistih, ki uspešno, a po wolfiško, premagujejo, nadvla- dujejo, posedujejo in se razmnožujejo. In nikoli ne pozabi, da si čudež v vesolju

Vem, da se ti vse te pridige upirajo. Tu deluje tvoj mojevoljni ne, ker vse, kar ti povem, smatraš za tujo voljo. Tvoj preddinozavrski NE te zapelje celo tako daleč, da te je sram delati dobro in se lepo vesti – ali ni to skrajno nelogično?«

Seveda je nelogično in kako pravilno je dedo uganil, kaj čutim.

»Vidiš, sram te je, ker to čuti volkec v tebi. Bodи hraber in udari ta trilobitski NE po glavi, premagaj dinozavra v sebi, da boš začel čutiti in misliti kot človečnik. Moja dolžnost je, da ti ta NE pomagam premagati.

Če tega ne bi storil, bi mi potem, ko boš starejši, grozno zameril. Mi ne verjameš? Piši dnevnik! Meni je bilo vedno žal, da ga nisem ..., kajti – tako bi ti ga sedaj lahko pokazal in ti bi mi bolj verjel.«

Odtaval sem iz dedove delavnice zaskrbljen nad vsem, kar se moram naučiti. Ko bi le bilo to, kar mi je dedo povedal, nelogično! A čutil sem, da ima prav. Kako hudo je, ko ne vem odgovora v šoli. In kako bedasto se počutim, kadar z mamo srečava kakega njenega znanca, jaz pa ne vem, kam bi pogledal in kaj bi rekел. Povem vam, da mi je postalo to, ali sem lep ali ne, zadnja briga.

Modro?

Mala Sapica se je rodila izpod krila belega galeba nad sinjo širjavo morja. Hotela je videti, kaj se skriva za neskončnim obročem modrega obzorja. Zahajala je srebrnogriev kobalten val, ki jo je ponesel do obale. In tam, v črnem smetišču, je mala Sapica izdihnila.

OPICA V CADILLACU

Dedo je pripravljal vabila in poročilo za Društvo upokojencev. Z dvema prstoma je udarjal po tipkovnici, si snemal in natikal očala ter jezno prhal, kadar se je na zaslonu prikazalo nekaj drugega, kot je pričakoval. Potem me je poklical:

»Dečko, prosim, pridi mi pomagat! Pokaži mi, kako se naredi okvirčke.«

Pritegnil sem stol in mu pokazal. Razložil sem mu postopek – a ko ga je hotel ponoviti, je naredil vse narobe. Še enkrat sem mu pokazal, vendar se je spet zmotil.

»Joj, kako si neumen!« sem vzkliknil in ga nato v strahu pogledal, ko sem se zavedel, kaj sem izustil.

Dedo je mirno odvrnil: »Res postajam že **neumen**, sem pa zato bolj **moder**.«

»Hočeš reči bolj inteligenten?«

»Ne, moder.«

»A je tu kakšna razlika?«

»Velikanska!« je odgovoril ded. »Pamet je tvoj računalnik, medtem ko je modrost način, kako ga uporabljaš.«

»Ne razumem.«

»Seveda ne, ker imaš dosti boljšo pamet, kot jo imam jaz ..., le modrost ti še manjka.«

Joj, kako sem si oddahnil! Ni bil jezen, ker sem mu rekел, da je neumen, rekel je celo, da sem pametnejši od njega. Toda, kaj je tista modrost, ki je nimam?

»No, poglejmo, kako pameten in moder si! Recimo, da so tu 3 škatle čokolade in da vsaka stane 1 evro. Škatla A je večja od škatle B, škatla C je manjša od škatle B. Prva je bele, druga rdeče in tretja zelene barve. Katero boš izbral?«

To je bilo lahko. Ampak, kaj imajo pri tem barve? Potem sem se odločil.

»Škatlo A, seveda.«

»Toda v njej je samo 100 g čokolade, medtem ko je v škatli B 200 g, a v škatli C pol kilograma čokolade. Prva je kvadratne, a druga okrogle oblike. Katero boš izbral?«

ZLATA SVOBODA

»Fanta, da se mi danes zvečer dvakrat namilita in skrtačila. Jutri gremo pogledat novega fantka tete Vesne.«

Ta jutri je bil petek, praznik, in s fanti smo se zmenili, da bomo imeli tekmovanje v nogometu pa da preizkusimo novo igrico in ...

»Ampak, mami, jutri imamo nogomet. Saj lahko greste sami. Jaz bi raje ostal doma.«

»Nobenih ugovorov!« je bil neomajen ati. »Ne boš sam doma! Kdo ve, kaj si sposoben ušpičiti, ko te nima nihče na očeh.«

In mama je dodala: »Veš, kako bodo vsi veseli, ko te bodo videli.«

Groza! Vse ženske me bodo hotele poljubiti, vsi moški me bodo krcali po temenu in prav vsi bodo hoteli vedeti, kako mi gre v šoli. Pa še igrati se ne bom imel s kom, kajti fantje, tam so saaaaame punce (dojenček ne šteje)! Marko ni imel nič proti, saj imajo sestrične nekaj čednih priateljic. Njemu se vedno uspe izogniti poljubom in krcanju po temenu. S sestričnimi se gre potepati in se vedno zabava.

Seveda sem moral z njimi. In celo soboto, ko je deževalo kot iz škafa, sem moral poslušati fante, kako so se prejšnji dan zabavali. Še v nedeljo sem se kuhal, ko me je dedo pobaral:

»No, saj ni bilo tako hudo. Ali ni bil fantek *luštkan*? In kako so bili vsi prijazni s teboj. Pa še mi smo bili brez skrbi, da bi se ti kaj zgodilo. Koliko bo še dni, ko boš lahko igrал nogomet!«

»Dedo, komaj čakam, da odrastem in bom lahko delal, kar bom hotel.«

»Ah, sladka svoboda! No, pa poglejva, kako bi se ti vedel kot svoboden človek. Čisto svobodno se odloči, ali greva sedaj na tortice ali v kino.«

Ali ni zlat ta moj dedo, sem pomislil, vedno me skuša potolažiti. Oblekla sva si bunde in se odpravila, a Ringo je žalostno gledal za nama.

Toda, ko sva veselo prikorakala do kinematografa, me je tam čakalo razočaranje. Na sporedu je bil nek star francoski ljubezenski film. Razočarano sem pogledal deda. Prepričan sem bil, da je dedo vedel za spored,

saj gre vsak dan tod mimo v Društvo upokojencev. Potem sem pomislil, da mogoče še ni vse izgubljeno in negotovo sem ga vprašal, če lahko greva na tortice.

»Prav, pa pojdiva na tortice!«

A na vratih slaščičarne je bil listek s sporočilom, da bo zaradi bolezni do nadaljnega zaprta. Kar roke so mi dol padle in na jok mi je šlo.

»Ja, ubogi Haso si je zlomil nogo,« je rekел dedo.

»Torej si vedel, da je slaščičarna zaprta!« sem ogorčeno vzklknil.

Kakšna hudobija! Tega res nisem pričakoval od deda. Užaljen sem se s hitrimi koraki odpravil proti domu, a dedo mi je sledil. Ko sem se ozrl, sem videl, da se hudomušno muza.

»A sedaj se mi boš še smejal!« sem se razjezil. »Mislit sem, da me hočeš potolažiti, nazadnje se še delaš norca iz mene.«

»No, nikar se ne jezi. Jutri bova šla do marketa in tam se boš lahko najadel tortic. Hotel sem ti le dokazati, da ti svobodna volja prav nič ne pomaga, če ti manjka ..., kaj ti je tokrat manjkalo?«

Takih ugank sem bil že navajen in vdan v usodo sem odgovoril:
»Podatki.«

»Tako je, podatki, informacije – se pravi znanje. Če jih nimaš, si lahko najbolj svoboden človek na svetu in vendar te bo lahko vsak bizgec prinesel okrog. Boš kot Ringo, ki naredi, kar hočeš, če mu pred nosom pomahaš s priboljškom ali z igrico. Vse življenje te bodo skušali na ta način prelisičiti, da boš delal, kar bodo hoteli drugi. **Svobodna odločitev je samo tista, ki sloni na izčrpnih, točnih podatkih in na izkušnjah.** Brez njih boš svobodno sprejemal napačne odločitve, zapravljal dragoceni čas, spravljal sebe in druge ljudi v nesrečo.

Največja svoboda je znanje in ukročeni nagoni; največje suženjstvo je neznanje, ki ga upravlja nagoni. Zakaj, misliš, imamo lep izraz **omejen?** Omejenost je kot nevidna kletka. Vsi bodo skušali izkoristiti tvoje neznanje ..., samo požgečkali bodo po katerem od tvojih nagonov, pa boš plesal tako, kot drugi hočejo.

Se še spomniš borca za pravice, ki v zaporu čaka na usmrтitev? On je tisoč krat bolj svoboden od svojega ječarja. Ker je svobodna njegova pamet, njegov ječar pa je suženj svojih nagonov in svojih vodij.«

pa nisi zadovoljen s seboj, nisi srečen. In nihče noče biti nesrečen. To je začaran krog, ki ga lahko prekineš samo z veliko hrabrosti in pameti.«

Pomis�il sem,  e sem dovolj hraber. A kako naj bo človek hraber, kadar se počuti tako klavrno?

»In prav to, da Tone vztraja s slabim vedenjem, je dokaz, da je strahopetec,« je nadaljeval dedo. »Boji se tudi, da bi ga drugi wolfiči iz njegove *klape* zasmehovali,  e bi se kar naenkrat začel lepo vesti. Ti misliš, da se oni bojijo njega ..., dejansko pa se on boji njih.«

Sem se  e bolje počutil. Potolažen sem se  el igrat z Ringom na vrt. Slišal sem, da se v bližini igrajo otroci. Kako mi je bilo hudo, da se jim nisem smel pridružiti! In ko sem malo premis�il, se mi je to zdelo celo zelo krivično.

O RAZUMU IN ČUSTVIH

Naslednji dan sem pri kosilu poto il dedu: »Bolj kot te poslušam, manj razumem. Saj se moja lumperija sploh ne more primerjati s tistimi groznimi stvarmi, o katerih mi pripoveduje , ko govorиш o zgodovini. In tiste strašne stvari – mislim uničevanje in mučenje – so delali starejši od mene, ki bi morali biti bolj razumni od mene. Atila je delal narobe. Mussolini tudi. Ampak tudi Aleksander Veliki je gotovo porušil dosti mest in pobil ogromno ljudi. Zakaj ga slavijo, čeprav je delal isto kot Atila in Mussolini? Ni pravično, da se tako razburjate nad eno mojo lumperijo, ko je zgodovina vendar polna grozot!«

Dedo se je namuznil: »Ta je pa dobra! Sedaj ne i e e  opravičila za to, kar ste ušpičili samo pri Tonetu, temveč celo pri Atili in Aleksandru Velikemu. Vidiš, kako neumno uporabla  svojo vesoljnomogo no pamet ..., da i e e  izgovore. Namesto da bi jo uporabljal za to, da bi prej ugotovil,  e je tisto, kar namerava  narediti, prav ali ne.

 e nekdo dela slabo, ti  e ne daje odveze za to, da dela  slabo tudi ti. Vsak je osebno odgovoren za svoja dejanja in za vse posledice, ki jih le-ta povzročijo. Tako izgavarjanje lahko povzroči pravi plaz slabih dejanj.

Pomisli: vsak plaz se začne s prvo snežinko in vsak veletok se začne s prvo kapljico.

 e tako velika množica je sestavljena iz posameznih oseb in ena od teh lahko sproži prvi strel v največji vojni.«

»Saj jaz ne bom začel nobene vojne!« sem vzklikanil jezen, ker mi je spet naložil odgovornost za usodo  lovestva.

»Upam, da ne, lahko jo bo pa kak drug tvoj pajda . Tudi Hitler je bil verjetno najprej le poreden deček. Velike lumperije se vedno začnejo z malimi.«

Potem je  e potrkal s kuhalnico po mizi: »Na enak način se povečuje  elezna krogla grehov, ki bo omejevala tvojo svobodo.«

»Kakšna  elezna krogla?«

»V starih časih so zapornikom na nogo z verigo priklenili veliko železno kroglo, da

To je bilo res. »In kako se potem lahko braniš?«

»Z istim orožjem, z besedami. S tistimi, s katerimi je napisana zgodovina. Le če veš, kako so v preteklosti prepričali ljudi, da so vzeli orožje v roke, ne boš nasedel hujskačem. In spet smo pri znanju. Le znanje in zlata pravila ti bodo povedali, kdaj se je pravično boriti in kdaj ne. In z ljubeznijo, seveda. Je kot zaščitni oklep, od katerega se odbijajo besede, ki napeljujejo na hudobna dejanja.«

Nato me je ljubeče pobožal po glavi: »Veš, da si moj najljubši vnuk.«

Joj, kako sem bil vesel in ponosen! Kar pozabil sem na kazen.

A potem je resno dodal: »Na žalost si tudi najbolj neumen.«

Skrušen sem uplahnil kot prepuščan balonček in ga razočarano in začudeno pogledal. Dedo se je samo smejal moji zaprepadenosti.

Stisnil me je k sebi in tolažilno rekel: »Veš, da to ni res. Vse vas imam enako rad in tudi najbolj neumen nisi. Hotel sem ti samo dokazati, kakšno moč imajo besede – v desetih sekundah sem te dvignil v nebesa in potem pahnil v pekel.«

Potolažen sem se šel učit.

SOLIDARNOST

Kar razbežali smo se. Odfrčali smo kot vrabci, ko se prikaže mačka. Kajti mama je kričala in kadar mama kriči, ima za to vedno pravi vzrok.

Iz službe se je vrnila precej pozno in v stanovanju dobila pravo razdejanje. Umazana posoda je ležala naokrog, namesto da bi bila v pomivalnem stroju, perilo je še vedno viselo zunaj; in moja majica na tleh v kopalcni in Markovi čevlji sredi hodnika ... Mi vsi pa smo čepeli pred televizorjem in gledali tekmo. Po kosilu se nam je vsem strašno mudilo. Jaz sem hitel na tekmo, a kam se je mudilo Marku, ne vem. Tudi dedu se je mudilo na Društvo upokojencev, tako da ni imel časa pospraviti za nama. Vsak od nas je računal na to, da bo drugi pospravil. Vsi smo se vrnili tik pred tekmo in nereda še opazili nismo.

Čez čas je mama poklicala k večerji in s poklapanimi ušesi smo se privlekli k mizi. Z večerjo nam je mama seveda servirala pridigo, ati ji je pomagal, a dedo je molčal, ker se je tudi on čutil krivega.

Ko sva po večerji z Markom na računalniku iskala neke podatke za mojo nalogu, sem mu siknil: »Ti si šel zadnji iz hiše, ti bi moral pospraviti!«

Besno je odgovoril: »Jaz že dva dni sam pospravljam posodo, ti si bil na vrsti!«

»Jaz sem pa namesto tebe nesel smeti v zabožnik,« sem zakričal.

»Saj sva se zmenila, da ti v zameno posodim kolo.«

In tako sva se kregala, dokler nisva končala. Vzdušje v dnevni sobi je bilo moreče, zato sem se kmalu spravil spat. In začudil sem se, kaj piše dedo tako pozno na računalnik.

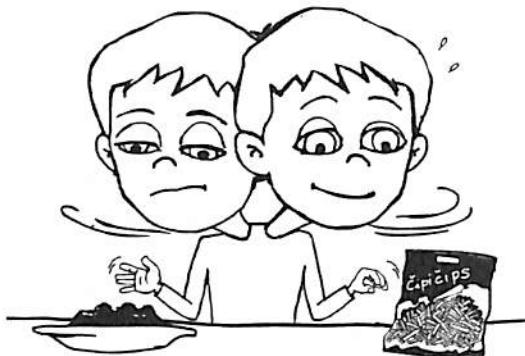
Drugo jutro je bila na vratca viseče omarice v kuhinji pritrjena naslednja zgodba.

ena žlica zelenjavne juhe je nova kapljica krvi ... Kmalu se boš navadil – saj veš, kako deluje navada – in ugotovil, da je vse okusno.

Nekaterih stvari ne ješ samo zato, ker si pred davnimi desetimi leti rekel svoj prvi mojevoljni ne.«

Komaj sem čakal, da pridem domov, da bi v knjigi poiskal kaj več o tistih strašnih črnih luknjah. In upal sem, da bo za večerjo nekaj, kar rad jem.

Že spet mi je dedo bral misli. »Mogoče bo pa danes špinača.«

»Špinača mi ne bo nikoli všeč.«

»Gremo stavit? Če bo na vrsti špinača, je ne pojed, a tudi ničesar drugega ne.«

»Prav ničesar? Saj bom potem lačen!«

»No, saj ne boš umrl od lakote, kot se to na žalost dogaja milijonom ljudi po svetu.«

Uščipnil me je v zadnjico in se zasmejal: »Imaš zalogo za več kot endan. Ne daj, da bi te vodili tvoji nagoni. Ti moraš voziti avto, ne avto tebe. Ko boš res zelo lačen, poskusi še špinačo. Videl boš, da je dobra. Seveda, če si upaš zdržati brez hrane vsaj pol dneva.« Izzivalno me je pogledal.

Bo že videl, tudi cel dan zdržim! Toda ni mi bilo treba stradati. Mama je skuhala štruklje s kompotom.

Po večerji sva se z dedom usedla s knjigo in raziskovala vesolje. Koliko stvari ve moj dedo! Vmes me je s komolcem dregnil v rebra in mi zašepetal: »Tudi jaz nisem jedel špinače, ko sem bil majhen.«

In potem sva se tako smejala, da so naju vsi čudno gledali.

VRELA IN MRZLA VODA

Saj smo zmagali na zadnji tekmi, a jaz sem bil vseeno žalosten. Ati je obljubil, da bo prišel navijat za nas, vendar ni mogel, ker je imel vožnjo.

Tudi on je bil jezen in žalosten: »Žal mi je, sinko,« mi je rekel. »Z Valetom je bilo dogovorjeno, da me bo zamenjal, pa se je premislil, čeprav sem večkrat vskočil namesto njega.«

Zmajal je z glavo in mrmraje dodal: »Res se ne splača **biti dober**.«

Prisedel sem k dedu na kavč in nisem vedel, kako začeti. Končno sem ustrelil: »Dedo, ti vedno praviš, da moramo biti dobri, a kot vidiš, nimamo potem od tega nobene koristi.«

Dedo je najprej zgledal v zadregi, nato mi je ukazal: »Prinesi mi pol lončka vrele in pol lončka mrzle vode!«

Od začudenja so se vsi ustavili pri svojih opravilih; jaz pa sem mirno odkorakal v kuhinjo in pristavl pol lončka vode na peč. Mene dedova zahteva ni presenetila. Vedel sem, da bo to le ena izmed njegovih zanimivih razlag.

Ko sem pred njega postavil lončka s hladno in z vrelo vodo (mama je podenj hitro podstavila časopis), mi je rekel: »Vtakni prst v vrelo vodo!«

Mama je vzkljiknila: »Kaj si nor?!« Jaz pa sem se le nasmehnil.

Dedo je prilil malo hladne vode v lonček vrele vode in mi pomignil, naj zopet poskusim. Približal sem prst topli vodi, toda zdela se mi je še prevroča, zato sem ga naglo umaknil.

»Ja, kaj se pa greš?« je javkala mama. »Fant si bo uničil prst!«

Dedo je spet prilil malo hladne vode v vročo vodo in jaz sem s prstom potipal, kako vroča je. Dotaknil sem se je in hitro odmaknil prst. »Še je prevroča.«

Končno je dedo zlil vso hladno vodo v drugi lonček in jaz sem v njem brez težav pomigal s prsti.

»Vidiš, če bi bili na svetu samo wolfiči, bi bilo, kot če bi živel v vročem peklu. K sreči so še dobri ljudje, ki ta pekel naredijo primernega

BIBLIOGRAFIJA

Tu bi morala slediti bibliografija. Ne vem, koliko od tega, kar je v tej knjigi, so že odkrili drugi. Ker pa gre za odkritje nečesa, kar je bilo vsem na očeh, kot je kroženje Zemlje okrog Sonca, in ne za iznajdbo, kot je na primer tranzistor, se ne počutim plagiator. Vseeno upam, da mi bo kakšen človečnik priznal vsaj kakšno izvirno zamisel.

P. S.

Ko sem knjigo končala, sem ugotovila, da je skrajni čas, da preberem popolni izvirnik knjige G. Harrisja, *I'm OK, you're OK*, saj bi brez nje te knjige sploh ne bilo – jaz pa bi bila gotovo bolj nesrečna.

Knjiga razлага uporabo teorije Transakcijske analize dr. Erica Berna. Skrajšana verzija razлага le tri ravni človekove duševnosti, ki jih poimenuje s čudnimi imeni: Otrok, Starš in Odrasel – in opisuje njihove značilnosti. To je bilo tudi vse, kar sem si v 25 letih zapomnila.

Ob prebiranju sem z veseljem ugotovila, da sem teorijo tako dobro razumela, da sem s ključem, ki mi jo je dala, odpirala ista vrata ter prišla do istih misli in ugotovitev slavnih ljudi in strokovnjakov, ki so tam nanizane. Tudi razplet razmišljanja je enak, tako da moja knjiga zgleda kot plagiat. Prisegam, da sem knjigo prebrala kasneje. Moj Odrasel ima namreč izredno dobro razvit nagon radovednosti in moji starši so mojemu Staršu vstavili odlično protidogmatsko zaščito z zelo finim sitom dvoma in statistike.

Jaz sem samo dodala začetek – imenujmo ga Zarodek – ki je nosilec tistih 97 odstotkov, o katerih so mi pripovedovali psihologi, naravoslovci, etologi in moji ljubi živalski prijatelji.

Potem sem vse poenostavila tako, da je razumljivo tudi za mlade, kajti pri njih je treba začeti.

Če so stvari tako enostavne in jasne, če so miselni razpleti tako samo-umevni, da lahko do istih zaključkov samodejno pride več ljudi, tudi taka povprečna oseba, kot sem jaz, kako to, da je v človeški zgodovini šlo, in še vedno gre, vse narobe? Odgovor je očiten: ker ljudje nepravilno uporabljajo tisti vesoljnočudežni odstotek – ker je ta vedno pomočnik nagonov (premagati, nadvladovati, posedovati in razmnoževati se) in ne njihov gospodar. Ker vsa znanja, dognanja, modrosti in spoznanja, ki nastajajo skozi tisočletja, skozi tisočletja tudi izginjajo, kot ponika voda v pesek – namesto da bi ljudje iz tega vesoljnočudežnega studenca znanja in modrosti sproti zajemali z velikim vrčem in se napajali. Tako bi iz te puščave lahko zopet naredili raj.

ZAHVALA

Zahvaljujem se vsem velikim in malim soncem, ki so me ogrevala in mi osvetljevala pot; vsem mojim enkratnim, močnim in modrim Anam in Marijam, ki so mi bile za vzor; vsem tistim, ki so znali ceniti moje človečništvo in mi odpuščali moje wolfištvo (za kar se seveda opravičujem).

Zahvaljujem se vsem wolfičem, ki so mi skušali zagreniti življenje, a so mi le dokazali, da sem vsaj malo nekaj drugega. Predvsem pa se zahvaljujem mojim dragim, velikim in majhnim, dvonožnim, štirinožnim, mnogonožnim in breznožnim prijateljem, ki mi vsak dan pripovedujejo, kakšni vesoljni čudeži smo, kakšen osupljiv čudež je življenje, in mi dokazujojo, da sta brezpogojna predanost in ljubezen le mogoča.

Posebna zahvala gre Nadji Koglot Puppis in Marinki Velikonja za prve spodbudne besede; Klemnu Gorupu za čudovite ilustracije; Veri Čertalič za dragocene nasvete; Ireni Furlan in Judy Casey za zaprošene podatke in prof. Francetu Pernetu, ki je moral spet popravljati moje znanje fizike.

Zahvala gre tudi g. Jožetu Skazi ter prijateljicam Ani, Vanji in Mariči za »glajenje« moje slovenščine.

KAZALO TEMATIK

Adam in Eva 15
alfa človek 85
alfa volk 85
alfizem 84
ambicionitis 87
anarhija 53

Beseda kot orožje 101
bratranec Wolfy 7

Češnje 72
človečnik 14
človek 21. stoletja 62
čudež v vesolju 35
čustvena inteligensa 112

Dober biti 117
dober človek 50, 110
dobre funkcije družbenega programa 24
dobroto izrabiti 113
dogovori in medsebojno sodelovanje ljudi 96
doktor Schweitzer 114
dostojanstvo 111
dovoljeno 29
družbeni program 16
duša 51
dvom in statistika 70

Edino človek, ki je zadovoljen s seboj, je lahko res srečen 45
empatija 36

Gandhi 113
govor 68

Hladna kapljica 118
hrabrost 84
humana družba 21

Idealisti 107
izkušnje 58, 60
izločiti iz skupine 111
iz sebe narediti najboljše 51

Jesti za telo koristno hrano 115

Karizma 83
kdaj reči DA 18
kdaj reči NE 10
koliko dobrega si naredil 52
koliko slabega nisi naredil 52
kolo 64
krdelčniki 96
krdelna žival 88
krdelo 82, 88
krdelo – dobro 97
krdelo – slabo 89

Ljubezen 19, 50, 98
ljubezen dajati 99
ljubezen prejemati 99
ločevati sončke in planete od črnih lukenj 113
logika 16, 58
lok 63
lučka 47

Mmanjvrednostni kompleks 111
mati Tereza 114
merila sreče 45
merila sreče, človečniška 45
merila sreče, wolfiška 45
moder, modrost 57, 58, 59, 60
mojevoljni NE 9
mojevoljni ne - drugi 14
mojevoljni ne - prvi 11

Nadvladovanje 96
nagoni 9, 16
nagon po premagovanju 94
nagonska sreča 43
namenoma storiti nekaj slabega ali zlega 36
narava je zelo kruto izbirčna 17
nasilnost 27
naučiti se čutiti se srečnega 38
navada 74
neprijeten občutek 42
NE samouveljavitev 10
neumen 20, 22, 57
nevarnost 95

Občutek samouveljavitev 30
občutek zavisti in ljubosumja 42
odgovornost 118
odločitve 62
omejen, omejenost 77, 111
oportunisti 107
osebnost 111
osnovni program 9, 16

Pamet 60
pameten 20, 22
pisava 68
podatki 71
pohlep 97
poklic 68
ponos do dela 39
posedovanje 97
posledice nekega dejanja ali nedejanja 55
posodabljati svoj osnovni program 12
postavljanje 56
pot življenja 68
pravičnost 53
pravilne vsebine 72
preddinozavrski program 12
prehodno obdobje 22
premaganci 65
premagati um in njegove rezultate 109
premagovalci 65
prepovedano 29
prijeten občutek 42
prijetni občutek zmagovalca 42
prosti čas 69

Rad imeti na pravilen način 101
radovednost 61
razgledanost 111
razlika med dobrim in zlom 36
razmnoževanje 98
razvada 74
rezultat dela 108
rezultat svojega truda 39

Samodržci 90
samouveljavitev mojevoljni ne 26
samozačest 55
slab glas 94
sočutje 36
sodobni program 12
sovraštvo 98

spomin 60
sposobnost ljubiti 100
spoštovanje, spoštovati sebe 50, 53
srce 60, 61, 112, 119, 121
sreča 33, 35, 38, 39, 41, 43, 45, 100
sreča, nadomestki za srečo 44
sreča, največja 34
sreča, prava 33, 45
sreča, umetna 43
strahopetnost 91
strah pred znanjem 65
svoboda 53
svoboda izbire 78
svoboda odločitve 77, 78
svobodna odločitev 77

Telo 115
težave, rešljive in nerezljive 38, 39
tuja volja 10

Učiti se iz tuje pameti 21
urejanje medsebojnih odnosov z družbenimi programi 28

Valpetovski kompleks 79
vedno odvisen od nesreče drugega bitja 33
vesoljnočudežen odstotek 13
vest 62
vnaprej pameten 20, 22
vodja 88
vzgoja, moralna in čustvena 60

Zadovoljstvo s samim seboj 34
zadrega 55
zgodovina 21, 66, 89, 90, 93, 95, 102
značilnosti dobrega človeka 50
znanje 58, 60, 61
znanje prenesti naprej 66
znati biti srečen 37

Želja po nevarnosti 22
žgečkanje 44
živalska zvitost 61
življenjski sprejemni izpit 18

Wolfič 14
wolfičem izogniti se 79
wolfiče prinesiti okrog 80
wolfička krdela 96

KAZALO

Pa še nekaj

Ali ste, ko ste zaprli to knjigo, pretreseni ugotovili, da ste včasih zavistni, da ste občasno privoščljivi, da vam je všeč ukazovati, da hočete vedno nekaj imeti, da mogoče ne znate pravilno ljubiti – se pravi, da ste **pravi wolfič?**

Naj vas razveselim. Niste pravi wolfič – pravi wolfič ne bi nikoli prebral te knjige do konca ..., če pa bi jo, ne bi bil žalosten. Vi ste povsem normalno človeško bitje s popolnoma normalnimi čustvi – to je, s popolnoma normalnimi nagoni. Samo odločiti se morate, ali boste njihov gospodar ali suženj. To, da ste razočaraní nad seboj, pomeni tudi, da ste dovolj pametni, da ste knjigo razumeli in da imate vest. To je tudi vse, kar je bistveno, da postanete **pravi človečnik**.

Le vajeti v roke in postanite gospodar svojih nagonov! Se še spomnite? Vajeti so modrost in zlata pravila (Glej formuli.).

Obilo sreče!

Mojevoljni ne	7
Nesrečni Wolfy	32
Ali sem lep?	47
Zlata pravila	53
Opica v cadillacu	57
Zlata svoboda	76
Kako sem bil wolfič	81
O razumu in čustvih	93
Solidarnost	103
Sončki in črne luknje	106
Vrela in mrzla voda	117
<i>Zakaj Wolfy?</i>	120
<i>Beseda avtorice</i>	121
<i>Bibliografija</i>	122
<i>Kazalo tematik</i>	124
<i>Pa še nekaj</i>	126